

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Економіко-гуманітарний інститут, гуманітарний факультет
(повне найменування інституту, назва факультету)

Кафедра міжнародних економічних відносин
(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА ДИПЛОМНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему «Страхування як інструмент управління ризиками у
міжнародному бізнесі»

Виконала

студентка б курсу, групи ГФз-213м
спеціальності (напряму підготовки)
292 міжнародні економічні відносини, ОПП
«Міжнародний бізнес»
(код і назва напряму підготовки, спеціальності)

_____ Сєдова Д.О.
(прізвище та ініціали студента)

Керівник _____ Лазнева І.О.
(прізвище та ініціали)

Рецензент _____ Єрмоленко Л.Г.
(прізвище та ініціали)

м. Запоріжжя
2018 рік

РЕФЕРАТ

КДМР: 134 с., 9 рис., 8 табл., 11 формул, 3 додатки, 69 джерел

Мета роботи – з'ясування особливостей страхування як інструменту управління ризиками неплатежу у міжнародному бізнесі.

Об'єкт дослідження – страхування зовнішньоекономічної діяльності в системі управління ризиками міжнародного бізнесу.

Предмет дослідження – аспекти страхування експортних кредитів як інструмент управління ризиками неплатежу у міжнародному бізнесі.

Методи дослідження – діалектичний – при дослідженні сутності поняття «ризик»; історичний та логічний аналіз – при аналізі зарубіжного та національного досвіду підтримки експорту за допомогою страхування; групування і класифікації – для формування класифікації специфічних видів ризиків зовнішньоекономічної діяльності; метод синтезу – при визначенні тенденцій розвитку світового ринку страхування у короткостроковій перспективі; абстрактно-логічний – при розробці шляхів покращення страхування зовнішньоекономічної діяльності в Україні; графоаналітичний – при дослідженні тенденцій розвитку світового ринку страхування.

Анотація. В роботі розглянуто підходи до трактування поняття «ризик» у науковій літературі та класифікація специфічних видів ризиків зовнішньоекономічної діяльності. Проаналізовано загальну концепцію політики сприяння експорту з виявленням зарубіжного та національного досвіду підтримки експорту за допомогою страхування. Показано роль міжнародних об'єднань страховиків у функціонуванні ринку страхування експортних кредитів та інвестицій. На основі аналізу аналітичних звітів міжнародних об'єднань страховиків експортних кредитів виявлено тенденції розвитку світового ринку страхування у короткостроковій перспективі. Окреслено можливі шляхи покращення страхування зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

РИЗИК, РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ, УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ, МІЖНАРОДНИЙ БІЗНЕС, СТРАХУВАННЯ, ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ПІДТРИМКА ЕКСПОРТУ, СТРАХУВАННЯ ЕКСПОРТНИХ КРЕДИТІВ.

Аннотация. В работе рассмотрены подходы к трактовке понятия «риск» в научной литературе и классификация специфических видов рисков внешнеэкономической деятельности. Проанализировано общую концепцию политики содействия экспорту с выявлением зарубежного и национального опыта поддержки экспорта посредством страхования. Показана роль международных объединений страховщиков в функционировании рынка страхования экспортных кредитов и инвестиций. На основе анализа аналитических отчетов международных объединений страховщиков экспортных кредитов выявлены тенденции развития мирового рынка страхования в краткосрочной перспективе. Определены возможные пути улучшения страхования внешнеэкономической деятельности в Украине.

РИСК, РИСК-МЕНЕДЖМЕНТ, УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ, МЕЖДУНАРОДНЫЙ БИЗНЕС, СТРАХОВАНИЕ, ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ, ПОДДЕРЖКА ЭКСПОРТА, СТРАХОВАНИЕ ЭКСПОРТНЫХ КРЕДИТОВ.

Abstract. The article deals with approaches to the interpretation of the "risk" concept in the scientific literature and the classification of specific types of foreign economic activity risks. The general concept of export promotion policy is analyzed with the discovery of foreign and national experience of export support through insurance. The role of international associations of insurers in the functioning of the market of export credits and investments insurance is shown. On the basis of analytical reports analysis of international associations of export credits insurers, trends in the development of the world insurance market in the short-term perspective are revealed. Possible ways of improvement of foreign economic activity insurance in Ukraine are outlined.

RISK, RISK-MANAGEMENT, MANAGEMENT OF RISKS,
INTERNATIONAL BUSINESS, INSURANCE, FOREIGN ECONOMIC
ACTIVITY, EXPORT SUPPORT, EXPORT CREDITS INSURANCE.

ЗМІСТ

Завдання на кваліфікаційну дипломну магістерську роботу.....	2
Реферат.....	4
Перелік умовних позначень, символів, одиниць, скорочень і термінів	9
Вступ.....	10
1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ТА МЕТОДИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ.....	15
1.1 Концептуальні підходи до визначення поняття «ризик»	15
1.2 Класифікація специфічних ризиків зовнішньоекономічної діяльності.....	22
1.3 Страхування як інструмент управління ризиками у міжнародному бізнесі.....	32
2 СВІТОВА ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА СТРАХУВАННЯ ЕКСПОРТУ ТА МЕХАНІЗМ ЙОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	45
2.1 Аналіз загальної концепції політики сприяння експорту.....	45
2.2 Державна підтримка експорту за допомогою страхування: зарубіжний досвід	55
2.3 Страхування експортних кредитів як інструмент державної підтримки експортної діяльності в Україні	69
3 РИНОК РИЗИКОВИХ ВИДІВ СТРАХУВАННЯ: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ.....	77
3.1 Тенденції розвитку світового ринку кредитного страхування у короткостроковій перспективі	77
3.2 Шляхи покращення страхування зовнішньоекономічної діяльності в Україні.....	90
4 ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ.....	101

4.1 Аналіз потенційних небезпек.....	101
4.2 Заходи по забезпеченню безпеки.....	103
4.3 Заходи по забезпеченню виробничої санітарії та гігієни праці...	106
4.4 Заходи з пожежної безпеки.....	112
4.5 Заходи по забезпеченню безпеки в надзвичайних ситуаціях	114
Висновки	120
Перелік джерел посилань	125
Додаток А Характеристика основних видів хеджування.....	132
Додаток Б Міжнародні об'єднання страховиків експортних кредитів..	133
Додаток В Причини, що гальмують розвиток страхової діяльності та знижують її ефективність.....	134

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Матвеев Ю. И. Современные подходы к изучению риска. *Известия Тульского государственного университета. Сер. Гуманитарные науки*. 2012. № 1. С. 165-173
2. Фрэнк Х. Найт. Риск, неопределенность и прибыль. М.: Дело, 2003. 360 с.
3. Niklas Luhmann. Der Begriff Risiko. Soziologie des Risikos. Berlin; New York: Walter de Gruyter. 1991. P. 9-40
4. Шумпетер Й.А.. История экономического анализа /пер. с англ. под ред. В.С. Автономова: в 3-х т. Т. 2. СПб.: Экономическая школа, 2001. 504 с.
5. Черкасов В.В. Проблемы риска в управленческой деятельности. Москва: «Рефл-бук», 2002. 320 с.
6. Миляева М.Б., Громова С.В. Страхование рисков организаций, ориентированных на внешнеэкономическую деятельность. Москва: ВАВТ Минэкономразвития России. 2016. 276 с.
7. Covello V.T., Merkhoher M.W. Risk Assessment Methods. Plenum Press. London. 1993. 318 ps.
8. Боди Э., Мертон Р. Финансы. Перевод с англ.: Уч. пос. - М.: Издательский дом «Вильямс», 2000. - С. 328-329.
9. Евтеев А.М. Системное управление рисками во внешнеэкономической деятельности. *Вестник Ростовского государственного экономического университета «РИНХ»*. 2006. №1. С. 94-101
10. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 86/96-ВР (зі змінами та доповненнями). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>. (дата звернення 15.09.2018)
11. Султанов Ш. Политический риск. Анализ, оценка, прогнозирование, управление. Москва: ИПЦ РАУ, 1992. 60 с.

12. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент. Москва: Финансы и статистика, 1996. 192 с.
13. Шихов А.К. Страхование: организация, экономика, правовые аспекты: учеб. пособ. для вузов. Москва: КУРС: НИЦ ИНФРА-М, 2012. 368 с.
14. Грачева М.В. Анализ проектных рисков. Москва: Финстатинформ, 1999. 216 с.
15. Грачева М.В. Ляпина С.Ю. Управление рисками в инновационной деятельности. Москва: ЮНИТИ-ДАНА, 2010. 351 с.
16. Цай Т.Н., Грабовый Б.Г. Конкуренция и управление рисками на предприятиях в условиях рынка. Москва: АЛАНС, 1997. 288 с.
17. Чернова Г.В., Кудрявцев А.А. Управление рисками: учеб. пособ. Москва: ТК Велби, 2005. 160 с.
18. Бланк И. А. Управление финансовыми рисками. Киев: Ника-Центр, 2005. 600 с.
19. Абчук В. А. Риски в бизнесе, менеджменте и маркетинге. СПб: Изд-во Михайлова В.А., 2006. 476 с.
20. Лапуста М.Г., Шаршукова Л.Г. Риски в предпринимательской деятельности. Москва: Инфра-М. 1998. 225 с.
21. Тимошенко О.В. Теоретичні засади в галузі страхування зовнішньоекономічної діяльності. *Економічний простір*. 2013. №71. С. 135-142
22. Международный бизнес. Теория и практика: учеб. для бакалавров / под ред. А.И. Погорлецкого, С.Ф. Сутырина. Москва: Изд-во Юрайт, 2014. 733 с.
23. Каламбет С.В., Якимова А.М., Горб В.А. Організаційно - економічний механізм взаємодії страхових компаній з підприємствами в системі забезпечення їх фінансово- майнової безпеки. URL: http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/910/1/Kalamb_Ykim_Gorb.pdf (дата звернення 15.09.2018)
24. Глушевський В.В. Методологічні основи концепції управління ризиками підприємницької діяльності. *Фінанси України*. 2009. №9. С. 116-124

25. Арбузов С. Г. Колобов Ю.В., Міщенко В.І. Банківська енциклопедія. Київ: ЦНД НБУ. 2011. 504 с.
26. Ботвіна Н.О. Хеджування валютного ризику як складова банківської безпеки. *Економічний аналіз*. Тернопіль: Вид-во «Економічна думка», 2013. Том 14. № 2. С. 296
27. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент банку. Київ: КНЕУ, 2004. 468 с.
28. Шолойко А. С. Страхование экспортных кредитов как инструмент государственной поддержки экспортной деятельности в Украине. *Современная экономика: проблемы, тенденции, перспективы*. 2013. №8. С. 96 – 101
29. Страхование: экономика, организация, управление: учеб. для вузов: в 2 т. / под. ред. Г. В. Черновой. Москва: «Экономика», 2010. 671 с.
30. Волосович С.В. Страхування експортних кредитів: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник університету*. 2011. Вип. 17/1. С. 193-198
31. Улитина Е.М. Страхование экспортных кредитов как финансовая поддержка экспорта: автореф. дис. ... канд. эк. наук: 08.00.10. Санкт-Петербург, 2007. 32 с.
32. Euler Hermes. Key figures. URL: <http://www.eulerhermes.com/group/who-we-are/Pages/key-figures.aspx> (дата звернення 05.07.2018)
33. Atradius. Key Facts and Figures. URL: <https://group.atradius.com/about-us/key-facts-and-figures.html> (дата звернення 05.07.2018)
34. Coface Financial Summary. Full-year Results 2017. URL: <http://www.coface.com/Group/Financial-summary> (дата звернення 05.07.2018)
35. Berne Union Yearbook. Zurich, 2017. URL: <https://www.berneunion.org/Publications> (дата звернення 10.07.2018)
36. Smallridge D. The Role of State-Backed Export Credit in Export Promotion. World Bank's Seminar on policies to promote export growth and diversification. 2006. URL: <http://www.slideserve.com/barbra/what-is-export-credit-3f> (дата звернення 10.09.2018)

37. Белінська Я. В. Державна підтримка експорту: зарубіжний досвід та уроки для України. *Стратегічні пріоритети*. 2008. №3(8). С. 120-131
38. Литвин Н. Механізми державної фінансової підтримки експортної діяльності в Україні. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матеріали XIV міжн. наук.-практ. інтернет-конф. Переяслав-Хмельницький, 2016. Вип. 14. С. 77-82
39. Beringer Sarah L. Managing Globalization: government export promotion in Germany and Europe / Sarah L. Beringer // Florida International University. – January, 2013. - 27 ps.
40. 2010 ITC's TPO Network World Conference&Awards – Meet the winners. URL: <http://www.intracen.org/itc/events/tpo-network/2010/the-winners> (дата звернення 10.09.2018)
41. Schminke A.D., Biesebroeck J.V. Smoothing out the bumpy road to export success: Evaluating export promotion activities in Belgium. August, 2012. URL: <http://www19.iadb.org/intal/intalcdi/PE/2012/11146a06.pdf> (дата звернення 10.09.2018)
42. Політика сприяння експорту [Електронний ресурс] / Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. – К., 2014. – Вип. №2. – 24 с. - Режим доступу: http://www.ugin.com.ua/analit_mat/strah_rynok/146.htm (дата звернення 20.11.2018)
43. Balat J., Brambilla I., Porto G. Realizing the Gains From Trade: Export Crops, Marketing Costs, and Poverty. NBER Working Paper. September, 2007. URL: <http://www.nber.org>
44. Лошенко О.В. Зарубіжний досвід застосування інструментів стимулювання експорту послуг. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №21. С. 49-52
45. Під крилом держави. URL: http://www.pumb.ua/ua/pro_bank/presa_pro_bank/pid_krilom_derzhavi (дата звернення 06.12.2018)

46. Основні показники зовнішньої торгівлі України. Офіційний сайт Українського клубу аграрного бізнесу. URL: http://ucab.ua/ua/doing_agribusiness/zovnishni_rinki/osnovni_pokazniki_zovnishnoi_torgivli_ukraini (дата звернення 06.12.2018)

47. Шаров О.М. Соболев Б.В. Щодо окремих питань державної фінансової підтримки експортної діяльності в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1187/> (дата звернення 09.12.2018)

48. Філонюк О. Страхування експортних кредитів можливе і без створення державної СК. URL: <http://www.rbc.ua/ukr/finance/show/strahovanie-eksportnyh-kreditov-vozmozhno-i-bez-sozdaniya-17112010114200> (дата звернення 09.12.2018)

49. Кононыхина В. Поддержка экспортеров будет расширена. *Експерт*. 2011. №44(326). URL: <http://expert.ua/articles/9/0/9570/> (дата звернення 09.12.2018)

50. Ляхова О.О., Урванцева С.В. Експортні кредитні агентства як ефективний інструмент фінансового стимулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Economic Annals-XXI*. 2015. № 1-2. С. 23-26

51. Абрамітова Д.Р., Козьменко О.В. Аналіз світового ринку страхових послуг. *Ефективна економіка*. 2014. №3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/> (дата звернення 20.11.2018)

52. Бунін С. В. Сучасний стан і тенденції світового ринку страхових послуг. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2017. Вип. 6. С. 15-19. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhMv_2017_6_4. (дата звернення 09.12.2018)

53. Sigma: World insurance in 2017. Zurich: Swiss Re Institute. 2018. №3. URL: https://www.swissre.com/dam/jcr:a160725c-d746-4140-961b-a0d206e9574/sigma3_2018_en.pdf (дата звернення 10.12.2018)

54. Global insurance review 2016 and outlook 2017/18. Zurich: Swiss Reinsurance Company Ltd. 2016. November. URL: <https://forinsurer.com/files/file00596.pdf> (дата звернення 10.12.2018)

55. Deloitte: Прогноз развития страховой отрасли в 2018 году. URL: <https://www2.deloitte.com/ru/ru/pages/financial-services/articles/gx-insurance-industry-outlook.html> (дата звернення 02.12.2018)

56. UNCTAD Global Investment Trends Monitor. 2018. №28. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaeia2018d1_en.pdf (дата звернення 20.07.2018)

57. BU Spring Meeting Newsletter. Zurich, 2018. March. URL: <https://www.berneunion.org/Newsletter> (дата звернення 20.07.2018)

58. Лазнева І.О. Комплексні аспекти розвитку світового ринку страхування експортних кредитів та інвестицій в сучасних умовах / І.О. Лазнева, Д.О. Сєдова // Наук. вісник Ужгородського національного університету. Сер. Міжнародних економічних відносин і світове господарство. – 2018. - Вип.20. - Ч.2. - С. 79-83

59. Городніченко Ю.В. Тенденції та перспективи розвитку страхового ринку України. *Економіка та суспільство*. 2017. Вип. 10. С. 569-573

60. Ущатовський В.Ф. Попередження та викриття зловживань в установах, що здійснюють діяльність у сфері страхування та в інших організаціях, пов'язаних з відшкодуванням шкоди при настанні страхового випадку: посіб. / за ред. В.Д. Суценка та В.І. Литвиненка. Київ: Національна акад. внутрішніх справ України, 2003. 136 с.

61. Комаха А. Чистка – конкретно. *Бізнес*. № 34. 2004. С. 43 – 45

62. Марченко О.В. Протиправні прояви страхової діяльності: поняття і зміст. *Часопис “Університетські наукові записки”*. 2006. № 3 (19). С. 42-45

63. Ярошенко С.Л., Куделя Л.В. Проблеми становлення та розвитку страхового ринку життя в Україні: Економічні проблеми розвитку галузей та видів економічної діяльності. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2008. № 4 (83). С. 86-93

64. Козоріг Г.Г. Проблеми розвитку страхового ринку в Україні. *Регіональна економіка*. 2013. №2. С. 182-191
65. Рибальченко С.А. Динаміка та особливості розвитку страхового ринку України. *Ефективна економіка*. 2013. №8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2269> (дата звернення 20.07.2018)
66. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012-2021 роки. URL: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257 (дата звернення 20.07.2018)
67. Шуляк О.В., Марценюк-Розарьонова О. В. Проблеми та перспективи розвитку страхового ринку України. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Сер. Економічні науки*. 2013. № 1(3). С. 337-344
68. Люльчак З.С., Двуреченський М.В. Перспективи розвитку страхування експортних операцій в Україні у після кризовий період та в умовах глобалізації. URL: http://confcontact.com/2012_02_17/2012_strategy3/25_Lyulchak.htm. (дата звернення 25.08.2018)
69. Ходаківська В.П., Данілов О.Д. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. 501 с.